

Flykten från Estland

del 1

I inte mindre än 47 år har Erna Parlund, f. Merits, bott i samma tvårummare i Liden. Vi träffades i mars 2006 för en intervju om hennes och framlidne maken Reins händelserika liv. Den mycket trivsamma lägenheten med vackra tavlor och textil på väggarna avslöjar på intet sätt familjen Parlunds dramatiska liv.

"Kyrkklockorna slog hela tiden"

Erna är, som enda barnet, född 1920 i Narva i Estland. Staden ligger mycket nära den ryska gränsen. Estland frigjordes från Ryssland 1918 och blev för första gången en egen stat. Ernas föräldrar kom båda från Narva. Fadern Johan, som hade deltagit i första världskriget och de-

En lycklig familj i ett fritt Estland omkring 1925. Johan, Antonia och Erna Merits hos ateljéfotografen Joh. Kärner i Narva.

Erna Merits c: a 15 år. Foto: okänd.

korerats med Tapperhetsmedalj, drev senare en restaurang, men när modern Antonia (f. Puld) avled i Spanska sjukan såldes rörelsen. Många avled i "spanskan" och "Kyrkklockorna slog hela tiden!". Fadern gifte om sig och den nya familjen flyttade till Tallin 1935. Erna utbildade sig under två år till sömmerska och tillsammans med nio andra flickor kunde de försörja sig på sömnad. Erna var 17 år då hon träffade sin blivande man Rein Parlund. Rein var född 1918 i Tallin. Föräldrarna var döda och han växte upp hos sin faster.

Tysk fångenskap

Rein gick direkt från skolan in på den militära banan, som inte var ovanligt för unga män vid den här tiden. Han tjänstgjorde i den estniska armén när Ryssland annekterade Estland 1940. Samtliga militärer tvingades in i rysk tjänstgöring. När sedan tyska armén anföll Ryssland (Estland) blev Rein tillfångatagen av tyskarna

vid Ilmensjö nära Novgorod i Ryssland. Rein transporterades till ett fångläger i ursprungliga Tyskland, där han hölls som fånge i 8 månader. Födan bestod bl a av kokt hästhuvud med kall Tiden i fånglägret var fruktansvärd och Rein minskade i vikt från 75 kg till 44 kg. Efter förhör med Erna och fastern frigavs han under våren 1942. Mötet, när han återkom, är fortfarande smärtsamt för Erna att minnas efter drygt 60 år. Det var svårt att känna igen honom. Nedlusad och mager återvände han till det nu tyska Tallin. Med stor försiktighet fick Rein långsamt äta upp sig i vikt. Många bondsöner som erbjöds rikligt med mat vid återkomsten avled hastigt. Kroppen klarade inte den chockartade omställningen från hård svält.

Erna Parlund 2006. Foto: Arne Johansson.

Tallin. 10 000 hus stod i brand. På morgonen när anfallet upphörde var staden förstörd. Livsfarliga elledningar hängde fritt. Hela staden luktade bränt kött. Djur- och människolik lag överallt. Folk hade ingenstans att ta vägen. Erna och Rein påbörjade en vandring i fem mil till styvmoderns syster, som bodde vid kusten. Efter en kort tid fick de hyra en bostad av en fiskargumma i fiskebyn.

Rein Parlund och Erna Merits, omkring 1940. Foto: okänd.

Lungfel

Rein försökte försörja sig med vedhuggning m.m. Vid ett tillfälle skulle han hämta vatten ur en brunn och tappade hinken. Tre gånger försökte han få tag på den nere i brunnen, men misslyckades. Fukten och kylan blev en bidragande orsak till ett begynnande lungfel. Den militära karriären fick därmed ett abrupt slut.

Tallin bombas

Friedrich Stockholm (var faktiskt prästens namn) vigde Erna och Rein i december 1943. Dagarna 9-10 mars 1944 bombade ryssarna Lidens tidning

Nattliga överfarten till Finland

Fiskargumman hade två söner, som båda käm

Första etappen av flykten från Estland.

Forts sidan 30

Fortsättning från sidan 11

pade som frivilliga i Finland. Tyskarna retirerade och ryssarna anföll åter Estland. En del av fiskerbyn stod i lågor och "Tallin brann som en fackla". Sönerna ville rädda mamman från ryssarna och då fick plötsligt Erna och Rein en möjlighet att utan kostnad få följa med till Finland. Många försökte köpa sig en överskeppningsplats men förvägrades. Erna och Rein fick följa med som tack för den hjälp de bistått med. I en liten skranglig båt trängdes 13 personer. Den var så nedlastad att ett litet misstag hade kunnat bli förödande. I skydd av mörkret gav de sig iväg på kvällen tisdagen den 19 september 1944 från Neeme utanför Tallin över ett lugnt hav. De tog skydd för två ubåtar i mörkret av en ö. Senare visade det sig att det var dessa ubåtar som sänkte ett flyktingfartyg med mestadels kvinnor och barn från Tallin.

Ernas styvmors syster hade sagt att: "Stanna inte i Finland åk till Sverige." Men över detta kunde de intet styra. Någonstans fanns en fungerande organisation som i tysthet ordnade allt. Klockan fem på onsdagsmorgonen den 20 september 1944 kom båten fram till den lilla orten Jollas nära Helsingfors. Det fanns omkring 200 båtar som alla i skydd av mörkret hade kommit från Estland denna natt. Man fick vila sig på gräset, för att sedan när det ljusnat hämtas upp med lastbilar och köras till järnvägsstationen. Ryska spioner fanns överallt så absolut tystnad var påbjuden. De stuvades in i godsvagnar för färd med ett tåg till Raoma vid finska västkusten. Det var tusentals personer som väntade på avfärd till Sverige. Fartyget låg på redden. Fortsättning följer i nästa nummer.

Arne Johansson

Fortsättning från sidan 24

Idag tjänstgör en bagge som heter Håkan men han får snart sällskap av Holger som kommer i samma veva som ni läser detta. Planer finns på att utöka så att en i familjen kan livnära sig på detta.

Hunden Tim verkar lite odisciplinerad men enligt Jeanett går dom båda på kurs för att han skall kunna bli bättre vallhund.

Planer finns också på att eventuellt kunna öppna en gårdsbutik där man säljer allehanda färprodukter. Redan idag säljer man fårskin.

Det känns skönt att ungdomen vill bo och verka på landet och för det öppna landskapet.

*Text och foto:
Töre Löfvenius*

